North Maharashtra University
jalgaon

A

FIELD SURVEY REPORT

"Socio-Economics Survey of Malpur"

Presented by

Patil Yogita Ravindra (T.Y.B.A)

Department of Geography
T.E.S.S Late Vimalbai Uttamrao
Patil Arts and Late Dr B.S.Desale Science College, sakri

Year- March 2017-18

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule.

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule.

T.S.S's. Smt. V.U.Patil Arts & Late Dr. B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist. Dhule

Certificate

This is to certify that shri/Miss Patil Yogita Ravindra

Examination Roll No. 36 --Visited Malpur Thasil- Sakri,, Dist-Dhule, for the fulfillment of partial B.A. II and III Geography Practical Paper No II and IV Section II Field Village Survey sebring and statistical methods.

This work is carried out under my supervision.

Sub Teacher

Head
Department of Geography
TES'S V.U.Patil College Sakri

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

PRINCIPAL
TS.S's.Smt V.U.Patil Arts &
Late Dr B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

T.S.S's. Smt. V.U.P. Arts & Late Dr.B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist. Dhule

T.S.S's. Smt. V.U.P. Arts & Late Dr.B.S. Desale Science College Sakri, Dist. Dhule

ऋणनिर्देश

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ या वर्षाचा मालपुर या गावाचा क्षेत्र अभ्यास सादर करताना ला फार आनंद होत आहे. सदर क्षेत्र अभ्यास तयार करण्याआधी प्रा.अजय नांद्रे यांनी ज्या वेळी ापल्या अभ्यास क्रमाचा क्षेत्र अभ्यास हा एक भाग आहे आणि तो द्वीतीय व तृतीय वर्ष कला ाखेतील विध्यार्थ्यांना एखादे गावाची निवड करून त्या गावातील विविध मुद्याचा अभ्यास करून ासेच तेथील क्षेत्रांचा प्रत्यक्ष अभ्यास करून हा क्षेत्र अभ्यास अहवाल सादर करायचा आहे.

प्रथम हि सूचना आमच्या पर्यंत आल्या नंतर सर्वच विध्यार्थ्यानी हे आपल्याकडून शक्य होणार नाही असेच मत व्यक्त केले. मात्र प्रा अजय नांद्रे सरानी त्यासाठी अभ्यासचे मुद्धे दिली. आणि क्षेत्र अभ्यास कसा तयार कार्यचा या विषयी एक एक मुद्यावर माहिती दिली. त्यानुसार मालपुर या गावाची क्षेत्र अभ्यास करण्यासाठी निवड केली व एक एक मुद्यांच्या आधारे माहिती गोळा केली त्या वेळी आमचा आत्मविश्वास खूप निर्माण झाला व या औपचारिक शिक्षणाचा सर्व विद्यार्थ्यांना खूप फायदा झाला. नाविन्य पूर्ण शिक्षण या क्षेत्र अभ्यास करण्यातून झाला. या क्षेत्र अभ्यास प्रकल्पातून सर्व विध्यार्थी आणि विध्यार्थिनीनी आनंदी वृत्तीने एकमेकांना सहकार्य करून विविध अंगी माहिती गोळा केली व प्रा अजय नांद्रे याच्या मार्गदर्शनात हा प्रकल्प आम्ही पूर्ण केला म्हणून सरांचे खूप खूप आभार मानने उचित समजतो.

आपला विध्यार्थी /विध्यार्थिनी

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr B S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt. V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule.

T.S.S's. Smt. V. U. Patil Arts & Late Dr. B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist. Dhule

T.S.S's. Smt. V. U. Patil Arts & Late Dr. B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist. Dhule

1) क्षेत्र अभ्यासाची प्रस्तावना

विध्यार्थी दशेत औपचारिक शिक्षण हे सतत मिळत असते परंतु भूगोल विषयाचे ज्ञान जर पूर्णपणे मिळवायचे असेल तर औपचारिक शिक्षणही जेवढे गरजेचे आहे तेवढेच अनऔपचारिक शिक्षणही म्हणजेच क्षेत्रअभ्यास सुद्धा तेवढाच गरजेचा आहे. त्याशिवाय भूगोलाचे परिपूर्ण ज्ञान मिळूच शकत नाही. म्हणून क्षेत्रअभ्यास म्हणजे निसर्गातील पुर्थ्वीचा खऱ्या अर्थाने प्राकृतिक जीवनाचा अभ्यास होय. या क्षेत्रअभ्यासातून सांस्कृतिक,धर्म्मिक,ऐतिहासिक, प्राकृतिक इ घटकांचा अभ्यास अनुभवता आला.

आम्ही बहुतऔंश विध्यार्थी मालपुर या वस्ती च्या अवतीभोवती असणारे असल्याने या गावाची निवड केली. प्रथम सूचना या प्रकल्प अहवालाची मिळाल्या नंतर या गावात प्रत्यक्ष पाहणी करण्यासाठी सर्व विध्यार्थी एके दिवशी एकत्र आलो व या गावाची सरानी दिलेल्या मुद्यांच्या अनुषंगाने प्रत्यक्ष पाहणी केली व ५-५ विद्यार्थ्यांचा गट करून मुदे वाटून घेतले व ८ दिवसात हा प्रकल्प अहवाल पूर्ण करायचे ठरवले.

PRINCIPAL
TS.S's.Smt. V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule.

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

T.S.S's. Smt. V. U. Patil Arts & Late Dr. B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist. Dhule

T.S.S's. Smt. V. U. Patil Arts & Late Dr. B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist. Dhule

2) प्रकल्प अहवालाचा हेतू व उदेश

कोणतही प्रकल्प अहवाल सादर करत असताना काही विषय डोळ्या संमोर ठेवले तर प्रकल्प अहवाल संशोधानात्मक वृत्तीने तयार होतो म्हणून सरांच्या मार्ग दर्शनात पुढील हेतू व उदेश डोळ्या समोर ठेवले.

१) विध्यार्थ्यामध्ये संशोधनान्त्मक वृत्ती जागृत करणे.

२) विध्यार्थ्यामध्ये एकोपाची भावना जागृत करणे.

३) क्षेत्र अभ्यास प्रकल्प तयार करन्याविषयी प्रेरणा निर्माण करणे.

४) खेडे गावातील समस्या जाणून घेणे.

५) खेडे गावातील अनुभवी लोकांचे मार्गदर्शन मिळवणे.

६) खेडे गावाचे अर्थकारण जाणून घेणे.

वरील इ हेतू व उदेश लक्षात घेऊन प्रकल्प अहवाल सादर करणार आहोत.

PRINCIPAL
TS.S's.Smt. V.U.Patil Arts &
Late Dr B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule.

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

3) मालपुर गावाची पार्श्वभूमी -

मालपुर हि वस्ती साक्री तालुक्यातील आर्थिक व राजकीय दृष्ट्या विशेष्टपूर्ण वस्ती आहे. या गावात साक्री तालुक्याचे राजकारण केंद्रित आहे. कारण या गावातील लोकप्रतिनिधी आमदार निवडून आलेले आहेत. दुसरा भाग म्हणजे या तालुक्यात एकमेव साखर कारखाना आहे आणि त्याचे चेअरमन याच गावाचे आहेत तसेच साक्री तालुक्याची एकमेव सहकारी दुध डेअरी आहे तिचे चेअरमन मालपुरचे आहे. तालुक्यात जी उच्च शैक्षणिक संस्था आहे तिचे चेअरमन मालपुर आहे. याचबरोबर जिल्हा परिषद सदस्य, पंचायत समिती सभापती, इंजिनियर, उद्योगपती, आदर्श शेतकरी, इ वेगवेगळ्या वैशिस्थ्यांसाठी मोजे मालपुर प्रसिद्ध आहे. या गावात सर्वच कामासाठी लोकसहकार्य व लोकसहभाग मिळत असल्याचे उदा. पाहायला मिळते. आणि या कारणामुळेच या गावातील गटशेती महाराष्ट्र राज्यात प्रशिद्ध आहे. या गावात शिक्षणाचे प्रमाण छान आहे कारण निवृत्त शिक्षकयांचे प्रमाण खूप आहे. त्याचा अनुकूल परिणाम वर्तमान पिढीतील तरुणावर झालेला दिसत आहे.एकुनक या गावाचा सर्वांगीण अभ्यास केल्यावर या गावाचा अभ्यास करताना खूप आनंद होत होता व खूप काही नवीन अभ्यास क्षेत्राविषयी कल्पना येत होती.

PRINCIPAL
TS.S's.Smt. V.U.Patil Arts &
Late Dr B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule.

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

T.S.S's. Smt. V.U. Patil Arts & Late Dr.B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist.Dhule

T.S.S's. Smt. V.U. Patil Arts & Late Dr.B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist.Dhule

४) मालपुर गावाची लोकसंख्या -

अ) लोकसंख्या मालपुर गावाची एकूण लोकसंख्या २०११ च्या जणगनेनुसार ३०८० असून यात ST Category ची लोकसंख्या ९०७ आहे तर SC Category ची लोकसंख्या २४२ तर मुस्लीम समाजाची लोकसंख्या २८ आहे. तर मराठा समाज ची लोकसंख्या १८०० हि सर्वाधिक आहे.व बाकी इतर समजाची संख्या आहे. मराठा समाजाची लोकसंख्या सर्वाधिक असून सुद्धा या गावात आजपर्यंत जातीय तणाव झालेला नाही यावरून या गावाचा एकोपा आदर्श घेण्यसारखा आहे. या विषयी माहिती जाणून घेतली असता मराठा समाजाची लोकसंख्या सर्वाधिक शेती या व्यावासाशी निगडीत आहे. या गावाची वैशित्ये पूर्ण माही या गावतील वृद्धांनी दिली ती म्हणजे १२ व्या शतकात दुगदिवीच्या नावाचा दुष्काळ पडलेला होता त्या वेळी महाराष्ट्रामध्ये ह्याची खूप म्मोठी अन्नधान्य टंचाई झालेली होती त्या वेळी या गावात दुष्काळाची झळ कोणत्याच जातीच्या व्यक्तीला बसली नाही कारण आमच्या गावात जि शेती केली जाते ति अतिशय एकमेकांच्या सहकार्याने व सहभागाने केली जाते व येथील कष्टकरी लोकांना जो मोबदला दिला जातो तो धान्याच्या स्वरुपात दिला जातो म्हणून सकस आहार सर्वच लोकांना मिळतो अन्नाविना कुणीही उपासी येथे राहत नाही कारण येथील सामाजिक रचना अतिशय छान असल्याचे पाहायला मिळते.

ब) लिंगगुणोत्तर-

मालपुर येथील लिंग गुणोत्तर 975 आहे म्हणजेच देशाच्या लिंग गुणोत्तरापेक्षा येथील लिंग गुणोत्तराचे प्रमाण चांगले आहे त्यातच एसटी समाजातील लिंग गुणोत्तराचा अभ्यास केला असता तेथे एक हजाराच्या जवळपास लिंग गुणोत्तर पाहायला मिळते याविषयी अधिक माहिती घेतली असता भिल्ल समाजामध्ये मुलीला महत्त्व असल्याकारणामुळे लिंग परीक्षण केले जात नाही तसेच मुलगा मुलींमध्ये भेदभाव केला जात नाही त्यामुळे या समाजात लिंग गुणोत्तराचे प्रमाण जास्त पाहायला मिळते.

PRINCIPAL
TS.S's.Smt. V.U.Patil Arts &
Late Dr B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule.

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

T.S.S's Smt. V.U. Patil Arts & Late Dr.B.S. Desale Science College Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule

५) मालपुर गावाची प्राकृतिक रचना -

विशेता मालपुर गावाची प्राकृतिक रचना तीन प्रकारची आहे.

अ) नदीकिनारी मैदानी प्रदेश

ब) पठारी प्रदेश

क) डोंगराळ प्रदेश

अ) पांझरा किनार्यावरील मैदानी प्रदेश -

मालपुर या गावा जवळून पांझरा हि नदी वाहत असून. हि नदी हंगामी स्वरुपाची आहे . पांझरा नदीने शेकडो वर्षांपूर्वी तिच्या किनाऱ्याच्या दोन्ही बाजूला अतिशय वशिष्ठ पूर्ण रचना निर्माण केलेली आहे आणि यामुळेच पांजरा नदीच्या च्या किनाऱ्यावर सुपीक संचेत झालेल्या गाळाच्या विभागात गुरुत्वाकर्षण शक्तीचा वापर करून प्रत्येक गावापासून तीन ते चार किलोमीटर अंतरावरून कॅनॉल तयार केला या सुपीक पट्ट्यापर्यंत आणून हंगामी शेतीचे बारमाई शेतीत रूपांतर केले यालाच ऐतिहासिक फड पद्धत असे म्हणतात. या फडपद्धतीमध्ये सर्व गावातील सर्व जाती धर्मातील लोकांना एकत्रित येऊन थोडी थोडी जमीन चा तुकडा शेती करायला दिली सामान्यपणे या प्रक्रियेला दोन ते तीन हजार वर्षांपूर्वीचा इतिहास असल्याचे मत व्यक्त केले जाते. गावातील ज्येष्ठ लोकांनी या पद्धतीचे अतिशय कौतुक केले नाविन्यपूर्ण पद्धत असल्याचे मत स्पष्ट केले त्याचबरोबर ही पद्धत नावीन्यपूर्ण असण्याच्या कारणासाठी पुरावे ही दिले कारण 1973 मध्ये जागतिक बँकेने आंतरराष्ट्रीय परिषद घेतलेली होती त्या परिषदेत या पद्धतीविषयी एका पेपरचे वाचन झाले संपूर्ण जगाला हे आश्चर्यचकित वाटले त्यामुळे जागतिक बँकेने जागतिक स्तरावरील जलतज्ञ इकोजीसिको यांना ही पद्धत पाहण्यासाठी पाठवले होते ते येथे आले होते लोकांची चर्चा केली होती संपूर्ण प्रक्रिया अभ्यासली होती व त्यावेळी खरंच शाश्वत शेती हीच असल्याबद्दलचे मत व्यक्त केले होते आंतरराष्ट्रीय स्तरावर याची दखल घेतली गेली त्याचाच एक भाग म्हणून 1984 मध्ये भारत सरकारच्या आदेशान्वये दूरदर्शनच्या एका कार्यक्रमांमध्ये या शेती पद्धतीवर एक चित्रफित तयार करून दर्शनात आली होती. तसेच सर विश्वेश्वरय्या धुळे जिल्ह्याच्या नगररचनाकार असल्याच्या वेळेस त्यांनी या पद्धतीचा अभ्यास केला होता खूप कौतुक केले होते येथून मैसूर संस्थानाच्या दिवान झाल्यानंतर या पद्धतीवर आधारित 3600 बंधारे त्यांनी तयार केले. व शेती क्षेत्राकडे पाणी वळवले मात्र लोकसहभाग व लोक सहकार्य रुजले नाही त्यामुळे तेथे यशस्वी झाली नाही मात्र साक्री तालुक्यात ही पद्धत जगप्रसिद्ध म्हणून ओळखले जाते. वीस तीस वर्षांपूर्वी ही शेती बारमाही स्वरूपाची होती येथे ऊस भात यासारख्या पिकांचे लागवड केली जात होते मात्र कालांतराने ही पद्धत हळूहळू दुर्लक्ष केली जात आहे त्यामुळे मालपुर गावात सुद्धा ही पद्धत नामशेष होण्याच्या मार्गावर आहे आता वर्षातून एकचदा पावसाळ्यात पीक घेतले जाते मात्र

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt. V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule.

T.S.S's Smt. V.U. Patil Arts & Late Dr. B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist. Dhule

जमीन अतिशय सुपीक असल्याने गाळयुक्त असल्याने येथील उत्पादन तालुक्यात प्रति एकरी च्या बाबतीत सर्वाधिक आहे.

या सर्व घटकांवरून या मैदानी प्रदेशाचा अभ्यास केला तर मालपुर येथील सुपीक मैदानी प्रदेशाचा भाग अतिशय सुपीक सकल संपन्न व शाश्वत शेतीचे उत्पादन देणारा असा हा मैदानी पट्टा आहे साधारणतः चारशे ते साडेचारशे एकर क्षेत्राचा हा सुपीक पट्टा पाहायला मिळतो.

ब) मालपुर येथील पठारी प्रदेश

सभोवतालच्या प्रदेशापासून तीनशे मीटर उंचीचा व मंद उताराचा भाग पठारी प्रदेश म्हणून गणला जातो मात्र येथे या संकल्पनेत थोडा बदल केलेला असून सभोवतालच्या प्रदेशापेक्षा ही संकल्पना येथे न जोडता शेती उत्पादनाच्या स्थितीवरून हा पठाराचा भाग निश्चित केलेला आहे. मग हा पठारी प्रदेश सामान्यपणे पाटसराच्या मैदानी प्रदेशा ला लागून साधारणता 500 एकर क्षेत्राचा हा भाग आहे मैदानी प्रदेशापेक्षा याची उत्पादन क्षमता थोडीशी कमी आहे मात्र खाजगी स्वरूपातील विहिरींची निर्मिती झाल्यामुळे हा संपूर्ण भाग जवळपास बारमाही बागायती क्षेत्रामध्ये येतो. या पठारी भागातील गावाची व काळी मृदा पाहायला मिळते म्हणून येथे ऊस व कापूस या व्यापारी पिकांचे उत्पादन घेतले जाते या क्षेत्रामधून या गावात दरवर्षी एक कोटी पेक्षा जास्त उत्पादन येते यावरून हा पठारी प्रदेश शेती व्यवसायाच्या दृष्टीने बागायती शेतीचा असल्यामुळे खूपच फायदेशीर आहे.

क) मालपुर येथील डोंगरी प्रदेश

साक्री तालुक्यातील सर्वच गावे डोंगरी भागात मोडले जातात विशेषतः सह्याद्री पर्वताच्या प्रभावामुळे ज्या डोंगर रांगांची निर्मिती झालेली आहे त्यांनी संपूर्ण साखळी तालुक्याला प्रभावित केलेले आहे त्यामुळे मालपुर गावातील साधारणपणे तीन प्रमुख डोंगररांगा गेलेले आहेत

i) धनारे डोंगर हा डोंगर गावापासून पाच किलोमीटर लांब अंतरावर असून या डोंगर परिसरात मालपुर गावातील दीडशे ते दोनशे एकर शेतीचे क्षेत्र येते डोंगरी स्थान असल्यामुळे येथील मृदा अपरिपक्व स्वरूपाची पाहायला मिळते. सुपीक मृदेचा अभाव दिसून येतो या कारणामुळे येथे पाण्याचा दुर्भिक्ष पाहायला मिळते त्यामुळे रब्बी ऋतुतील पीक फक्त घेतले जाते यात भुईमूग बाजरी सूर्यफूल व कडधान्य युक्त पीक जे कमी पाण्यात येऊ शकतात त्यांचे उत्पादन घेतले जाते येथील प्रतिक्री उत्पादनाची क्षमता अतिशय कमी आहे पाण्याचा झपाट्याने मित्र होत असल्याकारणाने काही प्रमाणात बागायत क्षेत्र करायचा प्रयत्न केला मात्र सातत्याने पाणी या जमिनीला द्यावे लागत असल्याने उत्पादनाची क्षमता खूप कमी झालेले दिसून येते.

ii) रामनगर चा डोंगर~ हा डोंगर गावापासून दोन किलोमीटर अंतरावर असून याची दिशा उत्तर दक्षिण अशा स्वरूपाची आहे सामान्यपणे मालपुर गावातील या डोंगरालगत 50 ते 100 एकर क्षेत्र येते. सामान्यपणे या डोंगर परिसरातील अपरिपक को मृदा पावसाचा अभाव सुपीक मृदेचा अभाव त्यामुळे येथील सर्वच शेती

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt. V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule

T.S.S's Smt. V.U.Patil Arts & Late Dr.B.S. Desale Science College Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule

कोरडवाहू पाहायला मिळते म्हणजे रब्बी कालावधी येथे उत्पादन घेतले जाते बाजरी व भुईमूग यासारखे पिके घेतली जातात.

iii) बागड्या डोंगर~ हा डोंगर सुद्धा मालपुर पासून 2.5 किलोमीटरवर असून याची दिशा पूर्व पश्चिम आहे डोंगराच्या उत्तर दक्षिण दिशेला मालपुर गावातील शेतकऱ्यांच्या जमिनी पाहायला मिळतात. या जमिनीलगत सामान्यपणे अपरिपक्क मुदत पाहायला मिळते सुपीक मृदेचा मोठा अभाव त्यामुळे येथे सुद्धा वरील डोंगरांप्रमाणेच वैशिष्ट्य पाहायला मिळतात.

वरीलपैकी तिन्ही डोंगर शेती व्यवसायाच्या दृष्टीने संपन्न नाहीत मात्र पारंपरिक स्वरूपाचे धान्य उत्पादन या शेती क्षेत्रातून मिळत असल्याने लोकांच्या उपजीविकाचा प्रश्न सर सुटतो रोजगार ही मोठ्या प्रमाणात मिळत असतो या परिसरात रब्बी हंगामाच्या कालावधीत 50 किलोमीटर वरून दररोज 500 मजूर कामासाठी येतात. एकूण सध्याची परिस्थिती पाहिली तर या डोंगरातून पाच किलोमीटर लांबीची जामखेड या धरणावरून पाठचारी गेली असल्यामुळे जर पाण्याचे सुविधा येथे झाली तर नदीकिनाऱ्यावरील काळाचे वर येथे टाकून या जमिनीलाही चांगल्या प्रकारे उपजाऊ करता येऊ शकते.

6) पांजरा नदी

मालपुर या गावापासून सामान्यपणे पाच किलोमीटर अंतरापर्यंत पांजरा नदी जाते या नदीच्या डाव्या तीरावर मालपुर हे गाव वसलेले असून सामान्यपणे धोकादायक पूर क्षेत्रामध्ये हे गाव येते पुराच्या वेळी गावातील रस्ते बहुतांश वेळेस बंद होतात त्यामुळे दळणवळणाच्या साधनांवर त्याचा विपरीत परिणाम होतो मात्र या नदीमुळे मालपुर या गावाचा मोठ्या प्रमाणात विकास झालेला पाहायला मिळतो वर्षभर मुबलक पाणी व ठीक ठिकाणी पाण्याच्या अंतर्गत बँक या नदीमुळे निर्माण झालेल्या आहेत म्हणून वर्षभर पाण्याचा तुटवडा कधीच निर्माण होत नाही त्याशिवाय गावालगत या नदीवर बंधारा बांधलेला असल्याने मोठ्या प्रमाणात पाणी अडवले जाते त्यामुळे वर्षभर मासे खेकड यासारख्या जलचर प्राण्यांचा अन्न म्हणून पुरवठा होतो त्यामुळे जनतेला सहज जाण्याचा पुरवठा होतो व काही लोकांना मोठ्या प्रमाणात रोजगारही या माध्यमातून मिळत असतो. याविषयी सविस्तर माहिती घेतली असता मुस्लिम लोक तसेच भोई समाजाचे लोक मासेमारी हा व्यवसाय करतात तर आदिवासी भिल्ल लोक दिवसभर काम करून रात्रीच्या वेळी खेकड पकडण्याचे काम करत असतात त्यामुळे अन्नाची समस्या या माध्यमातूनही सुटत असते.

७) हवामान–

मालपुर गावातील हवामानाचा अभ्यास केला असता येथील हवामान उष्ण ते थंड स्वरूपाचे पाहायला मिळते विशेषता या गावातील लोक हवामानाच्या बाबतीत समाधानी असल्याचे पाहायला मिळाले वर्षभर येथील सरासरी तापमान 30 ते 35 डिग्री च्या जवळपास आहे येथील उन्हाळा ऋतूत 45 डिग्री सेल्सिअस पर्यंत तापमान असते तर हिवाळा ऋतू 20 डिग्री सेल्सिअस पर्यंत तापमान पाहायला मिळते. पर्जन्याच्या बाबतीत माहिती जाणून घेतली असता सरासरी पाऊस पिकांच्या दृष्टिकोनातून समाधानकारक असतो मात्र चार ते पाच वर्षात एकदा कोरडा दुष्काळ असल्याचे या लोकांच्या चर्चेवरून लक्षात आले. जून ते सप्टेंबर या

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt. V.U.Patil Arts & Late Dr.B.S. Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts & Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

T.S.S's. Smt. V.U.P. Arts & Late Dr. B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist. Dhule

T.S.S's. Smt. V.U.P. Arts & Late Dr. B.S. Desale Science College Sakri, Tal. Sakri, Dist. Dhule

कालावधीत येथे पाऊस पडतो मात्र असे असले तरी शंभर दिवसांच्या जवळपास दिवस पाऊस पडतो व यातही 40 तास पाऊस पडतो. उन्हाळ्यात धुळे जळगाव नंदुरबार येथील तापमानापेक्षा पाच ते आठ डिग्री सेल्सिअस तापमान कमी असते नदी किनार वरती या गावाचे स्थान असल्याने आद्रतेचे प्रमाण या गावात चांगले असते तसेच बागायती क्षेत्र जास्त असल्याने येथे काही प्रमाणात गारवा टिकून राहतो तर आद्रतेमुळे हिवाळ्यात तापमान खूप खाली येत नसल्याचे लक्षात आले अशा प्रकारचे वैशिष्ट्य हवामानाच्या बाबतीत पाहायला मिळते

8) मानवी व्यवसाय –

-मालपुर या गावात लोकसर्व प्रकारा च्या व्यवसायात गुंतलेले दिसून येतात शेती या गावाचा प्रमुख व्यवसाय असून शेती बरोबर नोकरीला असलेले लोकांचे प्रमाण हे खूप जास्त आहे राजकीय दृष्ट्या जिल्ह्याच्या राजकारणाच्या मध्यवर्ती स्थान या गावाचे आहे त्याचप्रमाणे सुतार सोनार न्हावी इत्यादी बारा बलुतेदार या ठिकाणी वास्तव्यास राहत असून अतिशय गुन्हा गोविंदाने हे लोक व्यतीत करत असल्याचे लोकांच्या चर्चेतून पाहायला मिळाले. वर्षभर सर्व प्रकारचा रोजगार मुबलक असल्याने प्रत्येक परिवाराची आर्थिक स्थिती उत्तम आहे या कारणामुळे या गावाचा सर्वांगीण विचार केला असता आर्थिक संपन्न म्हणून या गावाची तुलना केली तरी काही वावगे ठरणार नाही. या गावाचे दरडोई उत्पन्न सभोवतालच्या गावांपेक्षा खूप जास्त आहे वर्षभर येथील धान्य बाजारपेठेमध्ये पाठवले जाते धान्याचे कोठारे म्हणून ही या गावाची ओळख आहे यामुळे आर्थिक दृष्टिकोनातून व्यापार व्यवहार मोठ्या प्रमाणात होत असतात.

9) प्राणी जीवन—-

नदी किनाऱ्यावरील स्थान या गावाचे असल्याने मुबलक पाणी सुपीक शेती व आर्थिक संपन्नता या कारणामुळे साधारणता 400 ते 500 प्राणी येथे पाहायला मिळतात विशेषतः शेती व्यवसायामध्ये बैलांचा वापर जास्त प्रमाणात केला जातो तर दुग्ध व्यवसायासाठी गाई व म्हशींचा वापर केला जातो अनेक तरुण दुग्ध व्यवसायामध्ये गुंतलेले पाहायला मिळतात साधारणपणे धनगर समाजातील लोक शेळीपालन व मेंढी पालन करत असल्याचे दिसून येते कांदा कापूस यासारखे पिकांचे उत्पादन घेत असल्याने पशुंना चाऱ्याची उपलब्धता सहज होते त्याचबरोबर मका बाजरी ज्वारी यासारख्या पिकांचा चारा वर्षभर साठवणूक करतात त्यामुळे चारा टंचाई या गावात पाहायला मिळत नाही पावसाच्या कालावधीत येथील प्राणी चरायला जात असून 400 ते 500 एकर क्षेत्रावर मालपुर गावातील ग्रामपंचायतीने तारेचे कुंपण करून दिलेले आहे त्यामुळे येथील शेतकरी पावसाळ्यात या क्षेत्रात कामाला जात असलेले प्राणी चारायला घेऊन जातात त्यामुळे येथील प्राणी जीवन संपन्न अशा स्वरूपाचे पाहायला मिळते प्राण्यांमुळे येथील लोकांना मोठ्या प्रमाणात अर्थ प्राप्ती ही करता येऊ लागली आहे.

१०) उद्योग

मालपुर या गावापासून तीन ते चार किलोमीटर अंतरावर उसाचा साखर कारखाना असून या गावासाठी हा कारखाना वरदान होता मात्र गेल्या काही वर्षापासून हा कारखाना बंद पडलेला असल्याने येथील

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt. V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts &
Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule

शेतकऱ्यांच्या उसावर बिकट परिस्थिती निर्माण होत आहे वेळेवर ऊस उचलला जात नसल्याने शेतकऱ्यांना आर्थिक तोटा सहन करावा लागतो म्हणून राजकीय नेत्यांकडे येथील शेतकऱ्यांचे एकच तक्रार आहे पंधरा कान सहकारी साखर कारखाना सुरू करण्यासाठी प्रयत्न करा या व्यतिरिक्त शेती हा मुख्य व्यवसाय असून दुसरा उद्योग येथे पाहायला मिळत नाही.

२१) वाहतूक व दळणवळण —

तालुक्याच्या मध्यवर्ती स्थानापासून हे गाव सात ते आठ किलोमीटर अंतरावर आहे तसेच धुळे सुरत या राष्ट्रीय महामार्गापासून सहा किलोमीटर अंतरावर हे गाव आहे तर साक्री पिंपळनेर दोन किलोमीटर अंतरावर हे गाव या गावापासून नामपुर मालेगाव शिर्डी तसेच काटवान परिसर नामपुर ताराबाद सटाणा नाशिक इत्यादी सर्व भागाकडे मालपुर मधून पक्के रस्ते जातात त्यामुळे पावसाच्या कालावधीत शेतकऱ्यांचा भाजीपाला मोठ्या प्रमाणात सुरत येथे जातो तसेच नंदुरबार सटाणा नामपुर येथे कांदा विकला जातो एकूणच वाहतुकीच्या सुविधेमुळे व्यापाराचा विकास झालेला पाहायला मिळतो

मालपुर येथील आदिवासी महिला कुटूम प्रमुखाशी चर्चेतून प्रश्न समजून घेतानाचे फोटो

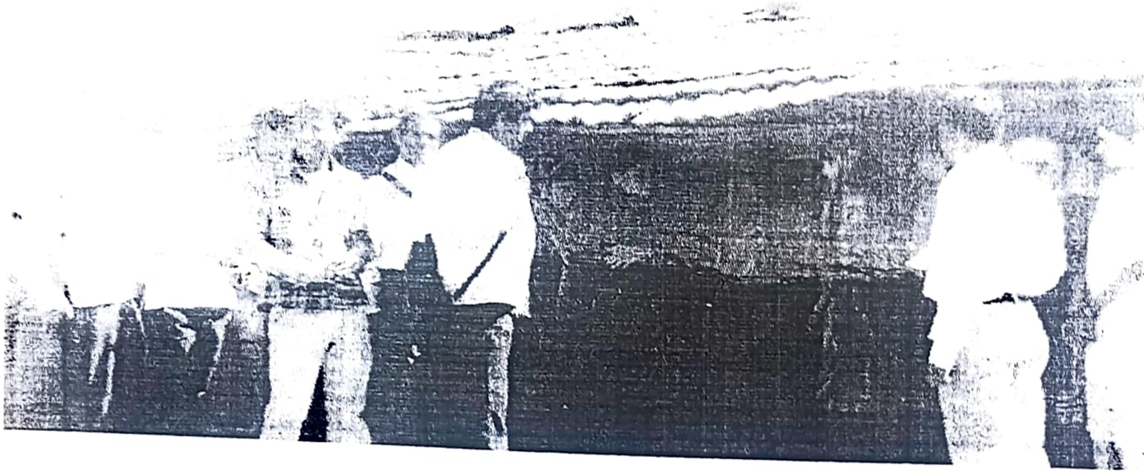

PRINCIPAL
TS.S's.Smt. V.U.Patil Arts & Late Dr.B.S.Desale Science College,
Sakri, Tal.Sakri, Dist.Dhule.

PRINCIPAL
T.S.S's.Smt.V.U.Patil Arts & Late Dr.B.S.Desale Science College
Sakri, Tal Sakri, Dist.Dhule